

Naalakkersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa

(Naalakkersuisut siulittaasuat)

Ataqqinartuq Inatsisartut siulittaasuat, ataqqinartut Inatsisartuni ilaasortat nunatsinnilu innutaaqatikka.

Inatsisartut ataatsimiilerneranni Siulittaasup tikilluaqqusilluni oqaasiinut qujavunga.

Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerisa aallartinnerani Naalakkersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa tassaavoq ukiumoortumik naalakkersuinikkut pissutsit, inuiaqatigiinni pisut kiisalu siunissamut pilersaarutinut tunngasunik nalunaaruteqarneq. Taamaattumik oqalugiaat manna Inatsisartunut tunngaannarani aamma innutaaqatinut saaffiginnissutaavoq, innutaaqataasut politikerillu akornanni suleqatigiinnissamut periarfissanik ujartuiffiulluni.

Aasaq nuannersoq nukissanillu tunioraasoq qaangiussimalerpoq ukiallu anoraa inuummarinnartuq piumassuseqarnartorlu maanna takkutareerpoq sulisariaqarnitsinnik eqqaasitsilluni.

Ullortunermi nuannersorsuarmik puigunaatsumillu Namminersulernerput atuutilersoq nalliuttorsiutigaarput, qujanartumik silarsuup nukiisa pilluaqqussuteqarnerisigut silagissioqaluta. Persuarsiornartumik nalliuttorsiornitsinni nunatsinniit avataaniillu peqataasunut tamanut qujanarujussuaq. Maanna ulluinnaat suliffiusut aallarteqqereerpagut aatsipaagullu kangujarterlugit sulilluta aallartereerpugut.

Namminersulernerpummi pisussaaffiliivoq. Pisussaaffilerpaatigut maannamut inuiattut ingerlaaseqarsimanerput nalilersussallugu, allanngortissallugu aammalu allannguinernut naleqqussassalluta. Inuiattut immitsinnut napatissinnaassuseqarnitta annertusarnissaanik piumaffiginerput sakkortunerulertariaqarpoq allatullu ajornartumik ingerlatsinitsigut sutigut sukateriffigisinnaasatsigut sukaterisariaqarluta. Suliassat siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pilersaarusiornarlunerullugit ataqatigiissarlunerullugillu ingerlattariaqalerpagut.

Ukiuni makkunani annertuumik allanngoriartortoqarpoq – nunatsinniinnaanngitsoq nunarsuattali sinnerani aamma.

Nunatsinni kommunit aaqqissuussaanerini allannguinuq nutaamik eqqarsariartaaseqarnissamik aamma piumaffiginnippoq. Pissusitoqqat iluatinnartortai nassarlugit nutaamut ikaarsaernerput suleqatigiissutigalugu iluatsinniartariaqarparput.

Piffissaq inuuffigisarput unammillernarpoq. Ullut immitsinnuinaq sammilluta nunarsuullu sinneranut ungasissumik inuusutut misigisimaffigisavut qaangiuteriikatapput. Nunarsuup sinnerani pisut kinguneri sivitsungaangitsoq nunatsinni ingerlatsinitsinnut sunniuteqartalerput.

Nunarsuarmi aningaasarsiornikkut ajornartorsiortoqarnerata kinguneri misillerfigereersimalerpagut. Royal Greenland-imik aasaq annaassiniartariaqarsimanerput tassungarpiaq attuumassuteqarpoq, tassami aningaaseriviit Royal Greenland-ip akiitsoqarfigisaasa akiliuteqartoqarnissaanik piumasaqarnerat peqquutaalluni piaarnerpaamik iliuseqartariaqarsimavugut.

Nunarsuarmi aalisakkat akii amerlanerpaatigut appasittuarsinnarput, puisillu amiinik EU-mut eqqussueqqusiunnaarnermik aalajangerneq aamma naleqqussartariaqarnermik piumaffiginnippoq. Tamakkulu qaavatigut silap pissusaata allanngoriartornerata suli naleqqussarnerunissamik piumaffigivaatigut.

Naalakkersuisut nutaat

Naalakkersuisut nutaatut aasaq manna qinigaasugut aallarteriarnarput amerlasuutigut misilinneqarfiusutut misinnarsimavoq.

Ullorpassuunngitsut qaangiupput ullut 100-t siulliit suliffigereeratsigit. Aperisoqarsinnaavorlu – suummi Naalakkersuisut maannamut angusimavaat?

Naalakkersuisunngortitsiniarneq namminermi immikkooruteqarpoq. Nutaarluinnarmik tunngaveqarluta aallarteriarpugut, tassami Namminersornerulluni Oqartussaanerup oqaluttuarisaanerani siullerpaamik Siumut avaqquullugu Naalakkersuisunngortitsisoqarpoq.

Piffissaq manna iluatsillugu maannamut Naalakkersuisuusarsimasut tamaasa qamannga pisumik qutsavigiumavakka pitsaanerpaajusorisatik aallaavigalugit nunarput inuulu sullittarsimammatigit.

Naalakkersuisunngortitsigatta Naalakkersuisoqarfiit marlunnik ilavagut. Nunamut namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiliorpugut pisussanut aggersunut upalungaarsimaniarluta. Kommunit kattussuunerisa kingorna suliassarpassuit ataqatigiissaarneqarnissaat aammalu avatangiisitsinnik eriaginnilluni periuseqarnissaq annertusigaluttuinnartumik eqqumaffigineqalersoq eqqarsaatigalugit.

Peqqissutsimut Isumaginninnermullu Naalakkersuisoqarfiit immikkoortippagut, misilittakkat takutimmassuk taakku suliassaqarfiit ataatsikkut ingerlanniarlugit oqimaappallaarujussuartoq.

Kiisalu aamma Naalakkersuisooqatigiilernitsinni isumaqatigiissutitta timitalersornissaanik takussutissiisut inatsisissat nassuiaatillu arlalissuit katersuunnitsinni matumani suliassaraagut. Taakkua saniatigut misissuititsinerit nunatta naalakkersuinikkut aqunneqarneranut sakkussagut arlallit ingerlannialersarpagut, soorlu nunaqarfiit nunallu immikkoortuisa ineriartortinneqarsinnaaneriniq periarfissanik ujartuinissat eqqarsaatigalugit.

Aningaasanut Inatsissatut siunnersuummi siunnerfiit

Naalakkersuisuni siunnerfigaarput Inatsisartut tamarmiullutik isumaqatigiissutigissagaat aningaasanut inatsisip aappaagumut ukiunullu aggersunut isertitatigut aningaasartuutigullu oqimaaqatigiilersinneqassasut, taamaalilluta suliniutinut nutaanut akissaqalernissarput

angusinnaaniassagatsigu. Erseqqinnerusumik oqaatigalugu kissaatigaarput 2010-mi isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiissinneqassasut 2013-illu tungaanut aningaasanut inatsisini sinneqartooruteqartalissasugut.

Royal Greenland-imut aasaq manna immikkorluinnaq ittumik aningaasaliisariaqarsimaneq Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuusiassamut oqaatigeriikkattut imaannaanngitsumik kinguneqartitsivoq. Inatsisissatut siunnersuutip ataqatigiissinniarnera inuiaqatigiinnullu annernannginnerpaamik aaqqiissuteqarnissaq ujartorlugu akisussaassusermik takutitsisariaqarsimavugut.

Kinguaagut taakkulu kinguaassaasa sapinngisamik akiitsortinneqarpallaaratik atugassaqartinneqarnissaat qulakkiissagutsigu sukangasuumik, sipaarniarluta isumatusaarlutalu ingerlatsiniarsisariaqarpugut. Nunatta karsiata akiliisinnaassuseqarnera isumannanngitsumik inisseqqissappat sapinngisamik annikinnerpaamik amigartooruteqarnissaq anguniartuartariaqarparput.

Nunatta karsia 1987-imiilli aatsaat taamak siorna amigartooruteqartigaaq – 300 million koruunit sinnerlugit amigartooruteqarmat. Naak taakku amigartoorutit amerlanerpaartaat, 200 million koruunit, Nukissiorfinnut erngup nukissiorfissanut atugassiisutitut atukkiussaagaluartut. Aningaasat taakku nunatta karsianut uteqqittussaapput, taamaakkaluartorli pisinnaassuserput sipporlugu inuuniarnissaq killilersimaartariaqarparput.

Maannakkut iliuuseqartariaqarpugut, sutigummi tamatigut inuuniarnikkut atukkavut ajorseriassanngippata iliuuseqarnissarput pisariaqarluinnarpoq.

Taarsigassarsisariaqalertussaavugut, tamanna qularnanngilaq. Kisianni taamaammat imaannngilaq killilersimaarniassanngitsugut. Inuussutissarsiornikkut ukiuni aggersuni aningaasaliiffigisariaqarfigisassavut qiviarlugit aningaasanik nunanut allanut atorniartariaqalernissaq pisariaqartussaavoq.

Peqatigisaanik ingerlatsinermut aningaasartuutivut qaffakkaluttuinnarput, pingaartumik inunnik isumaginninnikkut, peqqinnissaqarfimmud aammalumi ilinniartitaanernut aningaasartuutigit eqqarsaatigiinnaraanni.

Soorunalimi aningaasaliissutit inuiaqatigiinnut pitsaasumik kinguneqartussanngorlugit aningaasaliissutigineqartarput. Tamatta inuttut ataasiakkaatut immitsinnut nappassinnaassuseqarnerput ujartortuarutsigu taava nunatta aningaasaqarnikkut ingerlatitaaneranut kivitseqataassaagut.

Siunissaq eqqarsaatigalugu sillimaniarnissaq pisariaqarpoq. Kinguaagut taakkulu tullii kisiisa eqqarsaatiginagit aamma uagut immitsinnut eqqarsaatigaluta. Utoqqaligutta isumassorneqarnissarput aamma qulakkeertariaqarparput. Naatsorsuinerit takutippaat ukiut 25-t qaangiuppata nunatsinni utoqqaat isumagineqartariaqartussat amerlassusiat ullumikkorniit marloriaatinngortussaasoq.

Tamakku aamma eqqarsaatigisassatta ilagaat.

Aningaasanut Inatsisissami pingaarnertitat

Aningaasanut Inatsisissatut aappaagumut ukiunilu aggersunut siunnersuutitsinni pingaarnertullugu qitiutipparput nunatsinni innuttaasut inuuniarnikkut atukkamikkut pitsanngorsaavigineqarnissaat anguniarlugu aningaasaliissuteqarnissaq.

Siunnersuummi pingaernerutillugit aningaasaliiffigerusutagut naatsumik oqaatigalugit makkuupput:

- Illoqarfinni inissaaleqiffiunerusuni nutserfiunerusunilu attartortitsilluni inissialiortitsinerit amerlanerusut
- Meeqqanut inuusuttunullu suliniutit annertusaaviginissaat
- Napparsimavinni suliaritinniarlutik utaqquisut ikilisaavigineqarnissaat
- Siusinaarlutik sulisinnaajunnaarnersiuteqartut pisartagaasa qaffaaffigineqarnissaat
- Ilinniartitaanerup qaffassarneqarnissaa anguniarlugu immikkut aningaasaliissutit attatiinnarnissaat
- Ilinniartut ineqarfiinik sanaartornerit, kiisalu ilinniartut taamaatiinnartartut ikilisinniarlugit suliniutinut aningaasaliissutit

Aningaasanut Inatsisissap saqqummiunneqarneraniit sapaatip akunneri pingasut qaangiussimalerput, taamanerniillu pingaartumik kommunitut ataatsimoortumik tapiissutaasartut sipaaruteqarfigineqarnissaannik nunaqarfinnilu sanaartugassanut unikaallatsitsinermik siunnerfeqarnerput sakkortuumik isornartorsiorneqaatigisimavarput.

Nunaqarfinni periarfissat

Imminut pilersorsinnaassuseqarnitta annertusarnissaa ikorfartorniarlugu akisussaassuseqartumik takutitsisariaqarsimavugut. Nunaqarfinni sanaartugassanut aningaasaliissunik nikititerineq nunaqarfinnik ineriartortitserusussuseqannginnertut paasineqassanngilaq. Erseqqippoq nutaamik pilersaarusiortariaqarneq saneqqunneqarsinnaangitsoq.

Nunaqarfinniit isorliunerusuninngaanniillu illoqarfinnut suliffissaqarfiusunut nutsertoqarnera isiginngitsuusaarneqarsinnaanngilaq. Illoqarfinni taakkunani inissaaleqisoqarpoq, pingaartumik manna Nuuk eqqarsaatigalugu, tamannalu iliuuseqarfiginiarlugu taama siunnersuuteqarpugut.

Taamatut ineriartortoqarnerata takutippaa inuit imminut napatissinnaanerminnut periarfissaq malersortuaraat. Nunatta karsiata naatsorsuutai aasaq manna saqqummiunneqarmata atuarneqarsinnaavoq suliffissaaleqisut ukiuni 20-ni kingullerni siorna aatsaat taamak ikitsigisimasut. Aamma qanittukut tusarparput Aasiannigooq sulisinnaasut tamarluinnarmik maanna sulilersimasut. Taamaattoqarnera nuannaarutissaavoq. Piginnaanngorsaaqqiinermi pisortat kisimik pinnatik aammali suliffeqarfiit akisussaaffeqarnerat matumani erseqiissatigissallugu pingaaruteqarpoq, tassami amerlanerusut imminnut sulinermikkut isumaginerat angussagutsigu sulisinnaassuseqartut tamarmik sulisinnaanerat atorneqartariaqarpoq.

Kiisalu aamma eqqaamasassaavoq nunaqarfinni tamani sanaartornernik unitsitsiniartoqanngimmat. Nunaqarfiit inuussutissarsiornekkut siuariartorfiusut nutserfiusullu sanaartorfineqartarnerat ingerlaannassaaq.

Nunaqarfiit sorlerpiaat, isorliunerusuni illoqarfiit kiisalu nunap immikkoortuini inuussutissarsiornekkut periarfissat paaseqqissaarumallugit aammalu innuttaasut nutsertarnerinut tunngassuteqartut paasissutissat pissarsiariumallugit misissuisitsinerit sukumiisut aallartisarpagut. Suliassap tamatuma qanoq ingerlanneqarnissaanik allaaserisaq naammassingajalerpoq, taamaalilluni suliap annertoorujussuusussap

pisariitsuinnaasussaangitsullu qanoq iliorluni aaqqissuunneqarsinnaanera piffissami qaninnermi takujuminarnerulersussaalluni.

Misissuititsineq taanna naammasseriarpit nunatta ingerlatitaaneranut aqutsinitsinni sakkussaqaalissaagut pitsammik.

Alla aamma pingaarutilik ilannguttariaqartoq tassaavoq ilinniartut ineqarfissaannik amerlanerusunik sanaartortitsisariaqarneq, matumani aamma nunaqarfinniit illoqarfinnut ilinniariartortartut eqqarsaatigalugit, pisariaqarmat aningaasaliiffigisassatut siunnersuuteqarnerput taama isikkoqartipparput. Nunarpullu ataatsimut isigalugu amerlanerusunik inissialiortitsisoqarnissaanik siunnersuuteqarpugut, tamakkulu tamarmik kommunit aningaasaqarnerinut aamma sunniuteqarluartussaapput.

Kommunik aaqqissuuseqqinnerup siunertaa

Aningaasaqarnikkut inissisimanerput peqqutigalugu saneqqunneqarsinnaanngilaq sutigut tamatigut ingerlatsinikkut aningaasartuutitta ikilisarariaqarnerat.

Inatsisartut kommunit kattussuunneqarnissaannut aalajangernerminni tungavigisaasa pingaarutillit ilagaat kattussuunneq aningaasartuutit ikilisarneqarnissaannik kinguneqartitsisussaammat. Illuatungaani Namminersorlutik Oqartussaniit kommunit akisussaaffinnik ukiuni aggersuni nussuinissat kommunit aningaasanik amerlanerusunik aqutaqalernissamik kinguneqartitsisussaavoq.

Kommunit aaqqissuuteqqinneqarnerisa kingunerisaanik suliassaqarfiit Namminersorlutik Oqartussat ataanniittut kommunit nussorneqalerpata iluatsittumik angusaqarnissami qanimut suleqatigiinnissaq ataqatigiissaarilluarnissarlu pisariaqarluinnartussaapput. Suliassat kommunit nuunneqartussat maannangaaq ulapputigineqarput, naatsorsuutigarpullu aappaagu julip allaqqaataa tikitsinnagu innarluutilinnik isumaginninneq, immikkut atuartittariaqakkanik isumaginninneq, atuarfeqarfinni tarnip pissusaanik isumaginnittoqarfik imigassamillu pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut katsorsarneqartarnerannut tunngasut nuunneqarnissaat. Taamatut nussuinissani anguniarneqarpoq suliata angusaqarfiunerpaasumik innuttaasunullu qaninnerpaamik iluaqutissiinerpaasumillu naammassineqartalernissaat.

Taamaattumik Naalackersuisut kissaatigaat akisussaaffinnik nussuinissanik tunngasunik isumaqatigiinniarnerit qunusuissuseqartumik, akisussaaqatigiinnermik misigisimanermik pissutsinillu piviusunik aallaaveqartumik ingerlanneqarumaartut.

Tamatuma saniatigut kommunit nunaqarfinnilu aqutsisut kattussuunneqarnerisa aamma piunaffigaatigut nutaamik eqqarsariaaaseqarnissamik. Tamat oqartussaaqataanerisa aaqqissuunneqarnera tassa ilaatigut allanngorluinnarnikuuvoq. Qanga sungiusimasavut, soorlu qinikkanik kommunip allaffianukarluni oqaloqateqarsinnaaneq, maanna allatorujussuaq aaqqissuunneqarsimalerput. Sungiunniagassarilerparput qinikkanik attaveqartarnerup allatut periuseqarluni ingerlanneqartariaqarnera.

Sipaarfiusinnaasut aallerfiusinnaasullu

Ingerlatsinermut aningaasartuutininik ikilisaanissaq tamanut piunasaqaatigaarput. Kommunini, Naalackersuisoqarfinni Inatsisartullu Siulittaasoqarfiani sipaarniaqqusivugut. Taassuma saniatigut inissialiortitsinerit aaqqissuuteqqinnerisigut Namminersorluni Oqartussat sulisuinut inissialiortitsivugut utaqqiisaasumik ineqartitsisarnernut aningaasartuutit qaffaseqisut apparsarniarlugit. Aamma sulisut initaanginnerminni utaqqiisaasumik akeqanngitsumik

ineqartinneqartarnerat allannguiffiniarparput, akiliuteqartitsisalernissaq atuutilersinniaratsigu.

Atuisut akiliisinneqartalernissaat aamma allatigut siunnerfigaarput, soorlu makkunatigut:

- Nassiussinermi akitsuuteqartitsinissaq
- Mittarfeqarfiit ingerlanneqarnerinut akitsuuteqartitsinissaq, billetsip ataatsip 36 koruuninik akisunerulerneranik kinguneqartussa
- Utaqqiisaasumik ineqartinneqarnermi atuisup akiliuteqartalernissaa
- Aalisarnermi nakkutilliinermi atuisut akileeataasalernissaat

Aamma akitsuusiinissat eqqarsateqarfigaagut, makkunuunatigut:

- Suliffimmuut atatillugu biileqartitsisarnerup qaffasinnerusumik akiliuteqarfigittalernissaa
- Avataasiorluni aalisakkanik tunisassiornerup akitsuusiiffigisalernissaa

Akitsuutit allat pissakinnerusunik eqquisussaangitsut aammalu avatangiisinik mianerinninnerunissamik siunertaqartussat aamma eqqarsaatigineqarsinnaapput.

Kiisalu meeqqanut 18-it inorlugit ukiulinut ileqqaartitsisarnerup ukiortaamiit atorunnaarsinneqarnissaa siunnersuutigaarput, meeqqammi ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut maannangaq ikiorserneqarnissaa angorusunnerugatsigu.

Aamma piffissanngorpoq ingerlatseqatigiiffinnut assigiinngitsunut aningaasaliissutaasartut sukumiisumik misissuiffigineqarnissaa. Ilumut taama ingerlatsiinnassaagut? Inuiaqatigiit aningaasaataat 1 milliard koruunit missaanniittut aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut ingerlatanullu assigiinngitsunut pituttoqqavagut. Aningaasat immaqa inuiaqatigiinni kinguneqartitsilluarnerusussanut atorneqarsinnaagaluartut.

Ammasumik eqqartortariaqarparput pisortat suliffeqarfinnik assigiinngitsorpasuarfik piginnittuunerat sunik siunertaqarluni ingerlanneqassanersoq. Soorunami isumaqatigiissutigisinnaassavarput inuiaqatigiit iluaqutissaannik pilersitsivittut ingerlanneqarnissaa aallaaviussasoq, kisiannili iluaqutissat sumiinnerusut takujuminaalligaangat apeqqusertariaqarpoq ilumut piginnittuuginnassanersugut akileraartartullu akiliutaat taama amerlatigisut amingartoorutaasartunut akiliutigissanerigut.

Tamatuma saniatigut naalakkersuinikkut ingerlatsinerup, inuussutissarsiuutinik ingerlatsinerup aningaasarsiornikkullu ingerlatsinerup imminnut akuleriilluinnartutut ingerlaannassanersut imaluunniit inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit allatut ingerlalernissamik siunnerfeqassanersugut isummerfigisariaqarparput. Naalakkersuisuni suliffeqarfiit pisortanit tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit pigineqartut tamaasa nalilersuiffigalugit sulivugut, erseqqinnerusumik isummernissamut tunngavissarsiorluta. Taamatut nalilersuinnermi aallaaviit ilagissavaat suliffeqarfiit pigineqartut assigiinngitsuunerat, soorlu pilersuinnermik ingerlatsiviunersut, tunisassiornermik ingerlataqartuunersut, inuiaqatigiit aningaasarsiornerannut sunniutaat, suliffeqartitsinermut sunniutaat allallu tunngaviusumik isummernissamut pingaaruteqarsinnaasut.

Aningaasaqarnikkut ingerlanitta ilorraap tungaanut saatinniarnani tamavitta suleqataasariaqarput. Allatut ajornavissumik sukangasuumik siunissarlu ungasinnerusog

eqqarsaatigalugu pilersaarusi orluarluta ingerlatsisariaqarpugut. Tamannarpiaq peqquataalluni aningaasanut inatsisissatut siunnersuuterput taama isikkoqarpoq. Siunnersuutip oqallisiginissaani illuatungiliuttut suleqatiginissaat qilanaaraarput, neriulluta isumassanik suli pitsaanerusunik nassaarsinnaassalluta.

Ilanngullugu ilisimatitsissutigissavara nunatta namminerisamik aningaasaqalernissaanik suliniut Naalakkersuisuniit naliliiffigeqqissallugu aalajangeratta, matumanilu Inatsisartut isummernissaannut periarfissiijumalluta suliaq qaqeqqikkumaarparput.

Ilinniartitaaneq

Inuiaqatigiit ingerlatitaanerat kisimi naleqqussagassaangilaq, innuttaasummi ataasiakkaarluta ineriartoqqissinnaanissatsinnut naleqqussarnissamut piumaffigisariaqarpugut.

Naleqqussarnej iluatsinnerpaajussappat inuttut ataasiakkaarluta inuiaqatigiit ingerlatitaanerannut tunniussaqaarsinnaassuserput qiviaqqaagassaraarput. Inuiaqatigiinnut iluaqutaanerpaasumik imminut pilersorsinnaassuseqarnera qanoq iliorlunga pitsanngorsarsinnaavara? Apeqqut taanna ammasupilussuuvoq, tassami taama aperinermi perorsaariaaseq ilanngunneqanngitsoorsinnaanngilluinnarmat.

Ilinniagaqaarsimassusera naleqquppa? Suli angusaqarnerusinnaavunga? Sulinikkut tunniussaqaarsinnaassusera suli qaffassarnerusinnaavara?

Oqaasinnaatut uteqattaakkatut nipeqaarsinnaagaluarpoq, kisianni oqaatigeqqillara: ilinniarneq kisimi aqutissaavoq.

Tamanna aamma nunatsinni inuusuttut paasilluarsimagaat malunnarluarpoq, tassami ilinniarninnut tamanut qinnuteqartartut aatsaat taamak amerlatigilerput. Ilinniagaqaassutsip qaffassarinnissaanik siunnerfeqarnerput innuttaasunit tapersorsorluarneqarmat nuannaarutigeqaara.

Ilinniartitaanermi siuariartortoqarpoq

Nalunngilarput EU ilinniartitaanernut immikkut ittumik ukiumut 200 million koruunit missaanni aningaasaliisarmat. Aningaasaliissutit taakku pisarniaraanni piumasaqaataavoq ilinniartitaanerup ineriartorneranut tunngassuteqartunik paasissutissanik amerlasuunik EU-mut tunniussaqaartarnissaq. Oqaatiginnaavaralu EU-p nunatsinnik taama suleqateqarnini nuannaarutigisorujussuummagu, tassami Kalaallit Nunaat nunani EU-mik taama suleqateqartuni ilinniartitaanerup tungaatigut siuariartornerpaanut ilaavoq. Nunat OLT-nik taaneqartartut akornanni nunatsinni ilinniartitaanernut ukiumut aningaasaliissutigisartakkavut amerlanerpaapput, tassa aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit 19,5 %-ii ilinniartitaanernut maanna aningaasaliissutigisaratsigit.

Ilinniartitaanernut aningaasaliissutit iluaqutaalernerannut ersiutit maanna paatsuugassaangillat. Ilinnialerumallutik aallartittartut amerliartuinnavipput, ilinniakkaminnik naammassinnittartut amerliartorput kiisalu ilinniakkaminnik taamaatitsiinnartartut ikiliartorlutik. Nalunaarutit allat aamma takutippaat ilumut ilorraap tungaanut ingerlasugut ilinniakkaminnillu taamaatitsiinnartartut suli ikinnerulersinniarlugit aningaasaliissutit amerleqqippagut, soorlu ilinniartut ineqarfissaannik nutaanik sanaartornerut.

Piareersarfiit aamma ingerlalluarput. Piareersarfiit ilinniaqqinniarluni siunnersuiveqarfittut ingerlalluarnermikkut aamma ilinnialeraluarlutik taamaatitsiinnartartut ikiliartornerinut tapertaasupilorujussuupput. Kiisalu nunatsinni tunngaviusumik ilinniarfiit suleqatigalugit ilinniagaqarsimangitsunik piginnaangorsaaqqittarnerit ingerlalluarputtaaq. Pingaartuuvoq suliffeqarfiit sulisussanik amigaateqalersussaasut, soorlu aatsitassarsiorderup iluani, inunnillu isumaginninnermut attuumassuteqartuni nunaqavissunik pisinnaasunik sulisoqarsinnaanissaannik qulakkeerinninniarnissaq.

Oqaatsit

Ilinniaqqinniaranni oqaatsitigut piginnaasat ajunngitsuunissaat piunasaqaataavoq. Oqaatsit pillugit politikikkissap inatsisitasaa katersuunnitsinni matumani suliassatta ilagaat. Politikikkissaq ineriigaanngilaq, kisiannili sinaakktissatut ilusiligaalluni. Inatsisissaa nutaaliornertaqarpoq, tassa pisortat kisimik akisussaaffigisassaasut aqqitaanngimmat kisiannili suliffeqarfiit ilinniarfeqarfiillu politikikkissami timitalersueqataasussatut akisussaaffilerneqarmata.

Oqaatsinik ilinniartitsinerunissaq – kalaallisut, qallunaatut tuluttullu – pinngitsaaliissutitut piunasaqaatigisinnaanngilarput, kisianni inatsisissakkut suliffeqarfiit piunaffigineqassapput oqaatsit pillugit namminneq timitalersukkaminik politikkeqaleqqullugit. Naalackersuisuniit taama oqariartuuteqaratta imaanngilaq qasukkarsimaaginnarluta ingerlasoqarnissaa innersuussutigigipput, kissaatiginaqaarmi kalaallit oqaatsitta ataqqineqarnerullutik atornerunissaat pimoorunneqarnerulissasoq.

Inunnik isumaginninneq

Nunatsinni innuttaasut periarfissaat naligiissumillu inuttut ataasiakkaatut ataqqinassuseqarnerat qulakkeerniarlugu naalackersuinikkut ingerlatsisariaqarpugut.

Eqqarsaatigeriartigumi.... inuiaqatigiittut ingerlatitaanitsinni pingaartitagut suussappat?

Eriagisariaqarparput akileeqqaarata ilinniarsinnaanissamik periarfissaqaratta. Eriagisariaqarparput napparsimalerutta akileeqqaarata nakorsiarsinnaagatta. Eriagisariaqarparput meerartatta utoqqartattalu paaqqutarineqarnissaannut pisortat oqilisaassisuusarmata.

Ila eriagisassarpassuagut taamaattussaannartut isigilersimasagut taagorsinnaasagullu arlaqaraluaqaat, ilorlikkulli inuunitsinni eriagisariaqakkavut naneqqittariaqarpagut.

Akuersaarsinnaanngilarpummi meerartatta akornanni inuuniarnikkut ajornartorsiortoqarnerujussua.

Akuersaarsinnaanngilarput meeqqat kinguaassiuutimikkut atornerlugaasarnerat. Meeqqat meeraasinnaatitaanerat tamatigut illersortuartariaqarparput.

Akuersaarsinnaanngilarput nunatsinni kaattoqartarnera, piitsuussutsillu nungusarnissaa sulissutigiuartariaqarparput.

Inuiaqatigiinni pissaqassutsip nikinganerujussua sukumiisumik paasisaqarfigiumallugu Naalackersuisut ukiarmannamiit suliniummik aallartitsilerpugut, matumani piitsuussutsip pisortatigoortumik killeqartinneqalernissaa inissikkusukkatsigu. Misissuutitsinissaq Inatsisartut isummersimarannik tunngaveqarpoq.

Taamaalioreerutta siunissami ajornannginnerusumik takusinnaalissavarput nunatsinni piitsuussutsip ajornartorsiutiginera ilumut qanoq annertutigisoq.

Meeqqat inuusuttullu ataqatigiissumik suliniuteqarfigineqarnissaat qulakkeerniarlugu suleqatigiisitamik upernaamiit sulisitsisoqarnikuuvoq, taakkulu innersuussutaat katersanngorlugit qaammammi tullermi saqqummiunneqartussaapput. Suliaq taanna siammassisumik susassaqtuniit tamanit suleqatigiiffineqarnikummat pissangalluta utaqqivarput. Innersuussutaasussat siorngersimaarfiginiarlugit meeqqanut inuusuttunullu suliniutissanut aningaasaliissuteqarnissaq siunnersuutigaarput.

Periarfissaq manna iluatsillugu nunarput tamakkerlugu piumassutsiminnik sulisut, pisariaqartinneqaisullu, qamanna pisumik qutsavigiumavakka. Assersuutigiinnarlugu meeqqat inuusuttullu inuunerinnerulernissaat anguniarlugu suliniartut assigiinngitsut soorlu “Meeqqat Inuunerissut”, timersoqatigiiffippassuarni sulisut sutigullu allatigut inuiaqatigiinnut tamanut iluaqtissaasumik sulisut tamassi qujanarsuaq.

Peqqissuuneq

Nunatsinni innutaasugut amerlagisassaangilagut. Taamaammat tamatta immitsinnut pisariaqartippugut, taamaattumillu susassareqatigiisumik nammaqatigiillutalu ingerlaqatigiittariaqarnerput sulissutiguartariaqarparput. Sulisinnaasut tamaviisa pisariaqartippagut, peqqissuunissarpullu pingaaruteqaqaaq.

Innuttaasut peqqinnerulernissaat anguniarlugu Inuuneritta aqutigalugu anguniagarpasuaqarpugut, aappaagu nalilersuiffineqartussanik. Naalackersuisuniilli meeqqat peqqinnerulernissaat anguniarlugu immikkut iliuseqarnissaq pingaartipparput.

Inoriaaseq peqputaalluni nappaataalersartut ingalassimaniarlugit pinaveersaartitsinerit ingerlappagut, sulilu ikorfartueqataanerorusulluta saaffiginnittarfinnik siunnersuisarfiutigisunik pilersitsinissaq siunnerfigaarput. Taakkunani soorlu aap naqitsinera, sukkorneq, kolesterol-ip uuttortarneqarnera, puat pisinnaasaanik uuttortaanerit inooriaatsimillu allannortitsiniarnermi siunnersorneqarsinnaanerit pisinnaalissallutik.

Peqqinnissaqarfimmi unammilligassavut amerlaqaat. Ilinniarsimasunik sulisussaqaarniarneq ajornartorsiutigeqaarput. Tamanna peqputaataalluni peqqinnissaqarfiup ingerlanneqarnera allatut ajornavissumik aqqissuuteqqinneqartariaqalerpoq. Nunap immikkoortuini napparsimmaveqarfiit anginerit tallimat pilersinneqarnissaat siunnerfigaarput, matumani ullutsinni pissutsinut naleqqunnerusumik aqqiinnissat anguniarneqartariaqarmata. Ilanngullugu aamma nunatsinni peqqinnissaqarfiup aqqissuussaana aningaasatigullu aqunneqarnera tamakkiisumik sukumiisumillu paasisaqarfiginiarlugu misissuititsineq ingerlanneqalerpoq.

Peqqinnissaqarfimmi ilinniarsimasunik sulisussaqaarniarnikkut ajornartorsiorterput imaaliillaanaq qangeruminaappoq, sulisussammi Skandinaviami aamma amigaatigineqaqimmata. Pingaartumik nakorsanut peqqissaasunullu taartaagallartutut sulisunut aningaasartuutaasartut qanoq iliorluni aalaakkaasumik sulisorisat amerlanerulernissaannut sulisoriinnarnissaannullu atorneqarnerusinnaanerit anguniarlugu misissuineq ingerlavoq. Suleqatigiisitalu sulineranit piviusunngortitat takussaalereerput, assersuutigiinnarlugu nunanit Skandinaviap avataaniittuniit peqqissaasunik tikisitsilluta atorfinitsitsisalerpugut.

Peqqinnissaqarfimmi pissutsit taamaannerat aamma suliaritinniarlutik utaqqisut amerlassusiannut sunneeqataavoq. Inuit suliaritinniarlutik utaqqisut utaqqinermik nalaani

sulisinnaajunnaartarnerat aammalu anniaateqartarnerujussuat inuiaqatigiit ingerlanneqarnerannut kalluaasarpoq. Taamaammat suliaritinniarlutik utaqquisut ikilisarniarlugit immikkut aningaasaliissuteqarnissaq siunnerfigaarputtaaq.

Inuussutissarsiutit

Sulisinnaaneq angusaqarsinnaassuseqarnerlu qaffassarniarlugit iliuuseqarnerusariaqarpugut. Nunatsinni inuussutissarsiutinut aningaasarsiorfiunerusinnaasunut ikaarsaariartornissaq eqqarsaatiginerusariaqalerparput. Inuussutissarsiutit tapiissuteqarfusut qimanniartariaqarpagut allanullu iluanaarnarnerusunut nuussinnaanissaq anguniarlugu pikkorissaaqqittarnerit aqputiginiartariaqarpagut.

Aalisarneq

Naak aalisarneq suli inuussutissarsiutit pingaarnersarigaluaaraat taamaattoq tassanittaaq aaqquissuseqqinnissamik naleqqussaannissamillu pisariaqartitsineq miserrattigineqarsinnaanngilaq. Biologit siunnersuinerat isiginiarlugu aalisakkat pisassiissutigineqarsinnaasutut innersuussutigineqarsinnaasut ajoraluartumik ikiliartorput. Peqatigitillugu miserrattigineqarsinnaanngilaq aalisagaqassutsip nammassinnaanngisaanik pisassiissuteqartarsimanerit peqassutsimut kinguneqapillumata. Nuannaarutissaqalarpugulli, tassami avataasiorluni Davisstrædimi qaleralittassiissutigineqarsinnaasutut innersuussutit qaffariaateqarmata.

Ilanngullugu oqaatigissavara aalisakkanik tunisassiornermi akitsuuteqartitsisalnissaq avataasiorluni aalisakkanik tunisassiornermut atuutitinneqalernissaa siunnersuutigigatsigu. Tamanna ukiorpassuannngulersuni Inatsisartuni eqqartortarsimavarput avataasiorlunilu aalisarnermi iluanaarutaasartuni inuiaqatigiit pissarsisinneqartalnissaat qulakkeerumallugu taama aaqqiissuteqarniarput. Erseqqissaatigissavarali, akitsuusiiniarneq sinerissap qanittuani aalisarnermut sunniuteqartussaannngimmat.

Akitsuusiiniarnermi kalluarneqartussat tusagassiuutit aqputigalugit naammagittaalliuteqareerput, oqaatigisinnaavaralu aalajangererup avataasiorluni aalisarnermut sunniutissai pillugit naatsorsuinerit maanna ingerlanneqarmata siunertaavorlu aningaasanut inatsisissap siullermeerluni oqaluuserineqalinnginnerani suliap naammassereerseqarnissaa.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup nalunaarusiani ukioq saqqummiuppaa innersuussutillu aalisarneq pillugu inatsisissap piareersaasiorfigineqarnerani ilanngunneqarlutik. Naalakkersuisuni isumaqarpugut aalisarneq pillugu inatsisissaq peqqissaarussamik mianersortumillu suliarineqartariaqartoq. Inatsisissap maani suliassanngortinnginnerani misissugassat pisariusut suli arlaqarallarput, taamaattumillu inatsisissap suliarineqarnissaa kinguartikkallarparput.

Taamaakkaluartoq ataatsimiititaliarsuup innersuussutigisamini oqariartuutai paatsuugassaannngillat: sinerissap qanittuani aalisarneq imminut akilersinnaassappat aalisariutikillisaanissaq pisariaqarpoq.

Piniartuuneq

Piniartut inuussutissarsiornerminni aamma imaannaanngitsorsiorput, nuannaarutissaavorlu piffissaq ungasinngitsoq qaangiuttoq qilalugartassiissutit ukiorpanngulersuni aatsaat taamak amerlatigisut pisassiissutigineqarmata. Naalakkersuisuni pisassiissuteqarnitsinni siullerpaamik ukiunut arlalinnut pisassiissuteqarpugut, ukiunut pingasunut tulliuttunut.

Taamaaliornitsigut piniartut periarfissippagut inuussutissarsiorminni siunissamut ungasinnerulaartumut isiginiarlutik pilersaarusiorsinnaalernissaannik.

Nunarsuaq tamakkerlugu arfanniarnermut ataatsimiitiliarsuarmut tunngatillugu ukioq manna uagutsinnut aalajangiisuusaaq. IWC-p ukioq manna ataatsimeersuarnerani nunatta qipoqqartassinneqarsinnaanerani immaqalu tikaagullittassiissutit ikilineqarsinnaanerani apeqqutit isumaqatigiinngissutaapput, taakkulu ukiup naannginnerani isummerfigineqartussaapput. IWC-mi arfattassiisarneq misigissutsinik aallaaveqarnermik tunngaveqariartuinnavimmat aammalu ataatsimiititaliarsuup unittooqqanera isiginiarlugu nunatta IWC-p ataani arfattassiissutitigut aalajangersaavigineqartarnera ilumut taamaaginnassanersoq katersuunnitsinni matumanissaaq eqqartugassatta ilagaat.

Puisit amii

EU-mi nunat puisit amiinik tunisassianik eqqussueqqusiunnaarnerat ilaqutariippassuarnut piniartukkormiunut eqquinerloqaaq. Amminik avammut tunisaqartarnerput siornaamiit unilluinnaqqavoq. Amminik akitsorterussisarfiit puisit amiinik tunisisarnerat unilluinnaqqavoq, maannalu ammit Great Greenland-imi uninngasuutit 200.000-t anguaat.

EU-p taama aalajangernerminut atatillugu inatsisip atuutitinnissaanut malitsigisassartai suli aalajangersorpai, naallu amminik EU-mi nunanut eqqussueqqusinnginneq inuiannut Inunnut atuutitinneqanngikkaluortoq taamaattoq ajorluinnartumik inisseqqavugut. EU-mi nunanut puisit amiinik tunisaqatigittalissagutta nalunaarsuisussaataitanermik piumasaqaatit pisariulluinnartut naammassereersimanngikkutsigit periarfissaqanngilagut. Taakkununga tunngatillugu nalilersuinerit maanna ingerlatileruttorpagut.

Taamatut aalajangiisoqarnera unggornartuuvoq, puisimmi amitsiarsua pitsassuuvoq – inuiaallu allat imaaliallaanaq paasitinniarnerat ajornakusoortuuvoq.

Pingaartumik aataat amerliartornerat peqqutaqaataalluni uummassusillit nerisareqatigiittarnerat eqqarsaatigalugu inuit aalisakkanik nerisaqarnerat puisinit unammillerneqalerpoq. Nunatta Canadallu akornanni imartami puisit maanna 8 million-it missaanniipput, Pinngortitaleriffimmilu biologit missingiuppaat puisit taama amerlatigisut ukiumut 8 million tonsinik imarmiunik assigiinngitsunik nerisaqartartut.

Oqaasiinnaanngitsumik piujuartitsineq

Aalisartuunermik piniartuunermillu inuussutissarsiuteqarnerup aaqqissuunneqarneragut torersagassarpaasuaqaralualuta taamaattoq Naalakkersuisuniit inuussutissatigut immitsinnut pilersorsinnaassuseqarnitta annertusartuarneqarnissaa pingaartipparput.

Kinguaatta taakkulu kinguaassaasa uummassusilinnik pissaqartittuarnissaat qulakkiissagutsigu pingaarluinnartuuvoq piujuartitsinermik tunngaveqartumik pisassiissuteqartarnissarput. Piujuartitsiniarneq oqaasiinnaatinnagu kisiannili tamatta paaseqatigiiffigisatsinnik pisassiissuteqartarnerit aaqqissortariaqarpagut, pingaartumik aqutsinikkut ukiunut arlalinnut pilersaarusiortarnerit atorluarnerisigut aamma.

Nerisassaattami peqqinnartuunerat ilisimatuussutsikkut qangaaniilli uppersarsineqareerpoq. Nunap immikkoortuisa inuussutissarsiutitigut tunniussinnaasai isiginialerutsigit nunatta kujataata nunaateqarnikkut tunniussinnaasai avaqqukkuminaapput.

Inuussutissarsiutit allat

Aalisartutut piniartutullu inuussutissarsiuteqarnerup kinguariartorfiunerata saniatigut nunarsuarmi aningaasarsiornerup ajornartorsiorfiunerata kingunerisaanik nunatsinni takornariaqarneq aamma kinguariarfiuvoq. Taamaakkaluartoq takornariaqarnermi immikkut misigisassarsiortitsilluni takornariartitsisarnerit inerisaaviginiarpagut.

Nunarsuarmi aningaasarsiornikkut ajornartorsiortoqarnerata kingunerisaanik avataaniit aningaasaliissuteqarluni ingerlatat ingerlanniakkallu sunnersimaneqarput, kisiannili pilersaarutit amerlasuutigut unitsinneqaratik utaqqimaarutigineqarnerat malunnarpoq.

Soorlu nunatsinni sikumik tunisassiornerit sumiiffinni marlunni ingerlanneqarput, Qeqertarsuarmilu imermik tunisassiulernissap aallartinneqarnissaa suli naatsorsuutaavoq.

Nunatsinni aluminiumik aatsitsiviliornissamik pilersaarutit nunarsuarmi aningaasarsiornikkut ajornartorsiortoqaraluartoq unitsinneqanngillat. Pilersaarutip piviusunngortinneqarnissaa anguniarlugu Naalakkersuisut Alcoallu isumaqatigiissutigaa misissuinerit ingerlateqqinneqassasut. Misissuinerit naatsorsuusiornerrillu sukumiisut suli pisariaqartinneqarput qanorlu piginnittuunermut tunngatillugu apequtit ittuunissaat isummerfigitinnagu taakku naammassineqarsimasariaqarput. Naatsorsuutigaarput apequtit taama ittut aappaagu upernaakkut ataatsimiinnissatsinni isummerfigisinnaalersimassagigut.

Sulilu isumalluarnissamat tunngavissaqarsorinarpoq. Naatsorsuinerit ilaat ungasinngitsumi naammassineqartut takutippaat nunatsinni erngup nukinga atorlugu aatsitsivimmik ingerlatsileralarutta nunarsuup ilaani aamarsuit imaluunniit olie atorlugu aatsitsivimmik ingerlatamik taarsiilluta, taava nunarsuup tamarmiusup CO 2-mik aniatitsinera pingasoriaammiit aqqaneq marloriaat tikillugu apparsaavigineqarsinnaagaluartoq.

Aatsitassarsiorneq uuliamillu ujarlernerit

Nunatta aningaasarsiornikkut imminut nappatissinnaalernissaanut matuersaatit ilaat tassaassaaq uuliasiornikkut isaatitaqalersinnaaneq. Nunarsuarmi aningaasarsiornikkut ajornartorsiortoqaraluartoq taamaattoq nunatta imartaani uuliasiulerumallutik ujarlersut qasukkaaminngillat. Uuliasiorniartunut akuersissutit 2007-imiit 2008-p tungaanut tunniunneqarnikut marlunniit 13-inut amerlinikuupput, naatsorsuutigaarpullu maannakkumiit ukiut marluk qaangiutinnginnerini uuliamik ujarlerluni qillerisoqarnissaa.

Qillerisoqarneranit uuliamik nassaartoqassagaluarpat akileraarutinit akitsuutinillu isaatitsilernissat aatsaat ukiut qulit 15-illu qaangiunnerini pisinnaalissapput.

Tamatuma pinnginnerani aatsitassarsiorneq aningaasanik isaatitsilluarfusinnaavoq suliffippassuarnillu pilersitsiviusinnaalluni. Pingaaruteqarporlu maluginiassallugu Danmark-imiit ataatsimoortumik aningaasaliissutaasartut taarserneqassappata aatsitassarsiorfippassuarnit aammalumi aluminiumik aatsitsivinnit isaatitassat pisariaqartinneqaqqaassammata.

Aatsitassarsiorumallutik qinnuteqartartut maanna tunuarsimaanngillat amerligaluttuinnarlutillu. Nunarsuarmi aningaasaqarnikkut ajornartorsiorneq siorna aallartippoq maannalu aningaasarsiornerup ilorraap tungaanut saakkiartorneranut takussutissaqalereerpoq. Taamaattoqarnerata kinguneranik aatsitassarsiornikkut pilersaarutit kinguartooruteqarfiusimagaluartut maanna aallartisaqqinneqarput. Pilersaarutaavoq Nalunami kultisiorfiup ukiup matuma ingerlanerani ammaqqinnissaa. Marmoriliup ammaqqinneqarnissaa 2010-p naannginnerani pilersaarutaavortaaq. Tunumi aamma

Maqqagaimmi aatsitassarsiorumallutik qinnuteqartut ukiormanna akuersissuteqarfigineqarput, taamaalillunilu pilersaarutit ingerlapput.

Suli naatsorsuutigaarput aatsitassarsiornerup iluani ukiut tallimat qilillu akornanni qaangiussimalerpata inuit 1500-t sulisorineqalernissaat. Siunnerfeqarluta pikkorissaaqqinnernik kiisalu Sisimiuni Nunniuinermut Aatsitassarsiornermullu Ilinniarfik atorluarutsigu nunaqavissut amerlasuut sulisorineqarsinnaanerit qulakkeersinnaassavarput.

Pilersaarutit tamakku tamarmik nunatsinnut annertunerpaamik pissarsissutaanissaat anguniarlugu Namminersulernitsinniit suliassaqarfik siullerpaaq Danmark-imit nunatsinnut nuutassarput tassaavoq aatsitassanut akisussaaffik. Nuussinissamut atatillugu pilersaarusiorderit ingerlalluarput, katersuunnitsinnilu matumani aatsitassat pillugit inatsissaaq nutaaq annertoorujussuaq suliarisussaavarput.

CO 2-mik aniatitsinerulernissaq

Uuliasiuulerumaarsinnaanissat, aatsitassarsiuulerumaarnissat, kiisalu aluminiumik aatsitsiviliorsinnaanissaaq - tamakku tamarmik nunatta CO 2-mik aniatitsinerulernissaanik kinguneqartitsissapput. Tamaattoqassaaq naak avatangiisinut silaannarmullu akornusiinnginnerpaamik atortunik atuigaluaruttaluunniit.

Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutissakkut qulakkeerusupparput siunissami aningaasarsiorsinnaanikkut akornuserneqannginnissarput. Nunat allat maannamut akiliuteqarnatik uuliasiorsinnaasimasut assigalugit periarfissinneqarusuppugut. Ilumorsinnaanngilarmi uagut pisussanngorutta akiliuteqarujussuaqqaarluta aatsaat CO 2-mik aniatitsisinnaassasugut. Taamaattoqassagaluarpammi oqimaqatigiinnginneqarpallaarujussuassaaq.

Imaanngilarli Kalaallit Nunaat akisussaaqataajumanngitsoq, taama paasineqassanngilaq. Avatangiisinik mingutsitsinngitsumik nukissiuutinut atuinikkut nunarput nunanut allanut sanilliullugu siuarsimaneroqaaq. Innaallagissap nunatsinni ullumikkorpiaq atukkatta 47 %-ia erngup nukinganik innaallagissiorfimminngaanneerpoq, aningaasarpassuillu erngup nukissiorfiliortiternnut atorpagut. Tamanna isumaqarpunga akisussaassuseqartumik takutitsinertut isiginiarneqartariaqartoq.

Ullorpassuunngitsut qaangiupput Danmark-imi silap pissusaa pillugu ministeri ataatsimeeqatigigakku. Ataatsimiinnermi tassani isumaqatigiippugut silap pissusaanut tunngatillugu apeqquutit Kalaallit Nunaata Danmark-illu akornanni apeqquutituaq isigineqassanngitsut. Tassami nunarsuaq inuuffigisarput ataasiinnaavoq taamaattumillu nunarsuarmioqatitsinnut Naalagaaffeqatigiittut maligassiuisarputtaaq siunniukkusullugu eqqarsaatersuutigaarput. Qanoq iliorluta nunarput mingutsitsivallaarnaveersaarluta aningaasarsiorinikkut ineriartortissinnaavarput – Danmark-ilu tamanna suleqatigiissutigisinnaavarput. Isumatusaartumik taamaaliorisinnaagutta nunanut allanut ineriartortunut maligassiuisutut inississaagut.

Periarfissat arlaqarput, taakkulu piffissami aggersumi annertunerusumik oqaloqatigiissutigisussaavagut. Isumaqatigiissutigaaqarpullu nunatta Danmark-illu akornanni december-iutinnagu isumaqatigiissuteqarnissaq anguniarniarlugu.

Nunarsuarmioqataaneq

Sutigut tamatigut sapinngisamik piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartortitsinissarput pingaaruteqarpoq – aamma aningaasarsiorneq eqqarsaatigalugu.

Nunarsuup issittortaa ukiuni makkunani soqutigineqaraluttuinnarpoq. Silap pinngortitallu pissusaata allanngoriartornerata kingunerisaanik peqquteqartumik issittumi periarfissat nutaat ammariartorput unamminartunik allanik kinguneqartitsisussanik. Qalasersuarmi sikup aakkiartupiloornerata kingunerisaanik angallannerup annertusiartornerata nassatarisaanik nunanik eqqaamiorisatsinnik qanimut suleqatiginninnissamik piumaffiginnippoq. Sillimaniarneq alaatsinaannerillu annertusisat pisariaqaleriartorput, killeqarfinnik nakkutiginninnerit annertunerusut pisariaqalissapput aammalu avatangiisit mianerineqarnissaannik angallannikkullu sillimaniarnerit annertusisat piumasagaataalersussaapput.

Tamakku tamarmik nunanik allanik suleqateqarnerunissamik piumaffiginnippot, qanorlu periuseqarluta suleqateqarnerunissarput aaqqissuutissanerippot suliassatta ilagaat.

Allanngoriartornerujussuit pisut nunatta nipaanic erseqqissumik saqqummiussuinissamik pisariaqartitsisussaapput. Tamanna angusinnaavarput tatiginartumik, naatsorsuutigineqarsinnaasumik ammasumillu pissuseqarnikkut.

Inuiattummi ingerlariaqqikkusuppugut. Namminersulernitta atorluarnissaanut uagut kiserluinnatta apeqqutaaginnalerpugut. Timalersuinissarput tullinnguuppoq isumatusaartumillu siunissamut isiginiarluta pilersaarusiortarnissagut aalajangiisuulluinnartussaapput. Suliassarpassuagut iluamik tunngaveqarluta aallartittarniassagatsigit misissuinernik ingerlatsisariaqartassaagut sattaaserlunilusoq suleriartarnerit pinaveersimatittariaqaratsigit.

Ullumikkut nunatsinni pissutsit atuuttut ukiorpassuit ingerlaneranni oqaluttuarisaanitta pilersitarai, inuiaqatigiittulli aaqqissuussaanerput pingaartumik ukiuni 30-ni kingullerni ilusinikkiartorsimavoq. Inuiattut ineriartornitsinni massakkut imaannaangitsuik nutaamik killiffeqarpugut tassami namminersulernerput annertuumik isumaqatigiissutigalutigu alloriarfigaarput, ataatsimoorlutalu sapinngisarput tamaat pitsaanerpaamik piviusunnngortikkiartussavarput. Tamanna isumaqatigiissutigisinnaasavut salliutillugit suliniarnissatsinnik piumasagaatitaqarpoq. Qujanartumillu inuiaqatigiinni malunnartumik alloriarnermik nuannaaruteqarneq, isumalluarneq allangueqataanissamullu piumasuseqarneq tamatsinnut nukissaqartitsivoq atorluagassatsinnik.

Nunatsinni inuiaqatigiittut alloriarnerput aamma avatitsinniit annertorujussuarmik maluginiarneqarpoq, nunarpullu soqutigineqarluarpoq periarfissarpassuarnik inerisaavissatsialattut aningaasaliiffigisassatullu tutsuiginartutut.

Sulineq, sulineq aammalu suli sulineq aqcutissatuaraarput, upperaarali aqcutissatta siunissattalu qaamasuunera, neriuuteqarluarnissamullu pissutissaqartugut.

Suliassatta qanoq tulleriiarnissaat kisitta aalajangigassaraarput ataqpeqatigiillutalu paaseqatigiinnissarput anguniartarutsigu naammassisartakkavut amerlanerpaajussapput.

Naalakkersuisunit neriuutigaarput ukiaq manna Inatsisartut ataatsimiinneranni Nunatsinnut innuttaasunullu iluaqutaasussanik angusaqarluarumaarluta.

Qujanaq